

Nr 349.

Av herrar **Linders** och **Löfvander**, i anledning av
*Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik
 boställsordning m. m.*

Genom kungl. propositionen nr 187 till detta års riksdag föreslås en genomgripande omläggning av grunderna för förvaltningen och dispositionen av den publika egendom, vars avkastning är anslagen till bestridande av statskyrkokoprästerskapets avlöning. Härjämte framläggas förslag syftande till betydande förändringar i de regler, enligt vilka dessa lönedel genom beskattning och medelst kyrkofonden till största delen finansieras.

De författningsförslag, som sålunda hänskjutits till riksdagens prövning, beröra ett lagstiftningsområde, som sedan mitten av förra århundradet endast två gånger — åren 1862 och 1908—10 — ställt statsmakterna inför tvånget till ett bedömande i större sammanhang. Vid de spörsmål, det här gäller, häftar sedan gammalt en egenartad oklarhet, stora meningsskiljaktigheter ha av ålder rätt om allmännyttan i den ena eller andra regleringen. Ämnet förutsätter författningskänedom i större mått än vanligt, de rättsliga och ekonomiska frågornas överskådande bereder även den eljest med våra förvaltningsrättsliga områden förtrogne betydande svårigheter.

De förhållanden, som här berörts, ställa alldeles speciella krav på den förberedande utredning, varpå riksdagen — då dess mening skall inhämtas för en ifrågasatt allmän nydaning på detta område — skall hava att fota sitt bedömande.

Det sätt, varpå det nu föreliggande lagstiftningsärendet blivit av ecklesiastikministern för riksdagen berett, kan icke undgå befogade anmärkningar. *Lagstiftningsfrågans förberedande behandling.*

Den 31 december 1929 avlämnade särskilda sakkunniga, »1927 års prästlöneregleringssakkunniga», efter mer än tvåårigt arbete ett betänkande med förslag till en nyordning å hithörande förvaltningsområde i hela dess vidd: prästerskapets avlöning, boställsväsendet samt beskattning och kyrkofond. De rådande förhållandena underkastades en ingående kritik. Sitt reformprogram sammanfattade de sakkunniga i ett 40-tal huvudpunkter. I början på år 1930 utställdes betänkandet på remiss till vederbörande lokala och centrala myndigheter samt i saken intresserade korporationer. I de under loppet av året inkomna remissyttrandena blevo många meningar synliga. Men i stort sett kunde man utläsa den följande meningssgrupperingen: hos

domkapitlen genomgående en stark kritisk inställning till förslagen, hos länsstyrelserna åter i stor utsträckning ett — på sina håll livligt understruket — förord. Även de centrala ämbetsverken tillkännagåvo mer eller mindre välvilliga ståndpunkter, för kammarkollegiets vidkommande desto mer anmärkningsvärt som detta ämbetsverk, vid ett realiserande av de framförda reformprojekten, skulle se en icke oväsentlig del av sin verksamhet förlagd i andra händer. Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund anmälde i ett enhälligt utlåtande sitt gillande av sakkunnigförslaget i alla dess huvudsakliga delar. Förslaget, i vad det avsåg förvaltningen av prästlönejorden, erkändes av styrelsen vara »den enda framkomliga vägen för att uppnå målet i en enhetlig och sakkunnig ledning».

Den 21 november 1930 utfärdades instruktionen för Statens organisationsnämnd. Det var ju, med den arbetsuppgift nämnden fått åt sig uppdragen, givet, att den gamla svårlösta frågan om den ecklesiastika jordegendomens förvaltning skulle falla inom området för nämndens granskningsplikt. Sedan alla de infordrade remissyttrandena över 1929 års sakkunnigbetänkande inkommit, begärde nämnden i skrivelse till ecklesiastikministern den 8 januari 1931, att handlingarna i det dåmera å Kungl. Maj:ts prövning beroende ärendet måtte till nämnden överlämnas för att, i vad anginge förvaltningen av den prästerliga avlöningsegendomen, tagas i övervägande vid utförande av nämndens arbete.

Den 23 i samma månad anmälde ecklesiastikministern lagstiftningsärendet i regeringen. Han lämnar därvid, på sätt framgår av statsrådsprotokollet för denna dag, en redogörelse för de dittillsvarande förarbetenas förlopp. Organisationsnämndens initiativ ansåg ecklesiastikministern icke ens värt ett omnämnande. Av nämndens råd i denna i såväl central- som lokal-förvaltningens verksamhet djupt ingripande organisationsfråga fann han sig tydligen icke vara i behov. I fortsättningen anföres härefter, bland annat: »Utredningen synes mig nu böra fortsättas i syfte att utarbeta detaljerade förslag till ny lagstiftning i ämnet. Detta arbete torde böra anförtros åt särskilda sakkunniga, *vilkas tillsättande synes böra ske ur synpunkten av en såvitt möjligt allsidig belysning av ärendet.*¹ Antalet av dessa sakkunniga torde med hänsyn härtill böra bestämmas till högst sju, av vilka en skulle som ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.» »Innan emellertid» — fortsätter statsrådet — »arbetet med förslag till ny lagstiftning varder igångsatt, torde en kompletterande utredning böra verkställas med hänsyn till den av mig nyss antydda huvudlinjen, d. v. s. rörande åtgärder i decentraliserande syfte». — Statsrådet skisserar härefter hur han tänker sig målet för denna utredning, som även borde »taga sikte på spörsmål av kyrkoorganisatorisk natur, vilka stå i samband med den föreliggande frågan».

¹) Kursiverat av motionärerna.

»För dessa kompletterande förarbeten» — slutar statsrådet — »synes mig till fyllest att desamma verkställas genom tre på olika områden förfarna utredningsmän under ledning av en av dessa sakkunniga, närmast den vilken skulle komma att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas blivande förhandlingar. Sedan denna komplettering av utredningen i huvudsak blivit slutförd, torde anmälan härom böra ske till chefen för ecklesiastikdepartementet, och torde därefter *med utgångspunkt från allt då föreliggande utredningsmaterial*¹⁾ ifrågavarande sakkunniga böra i sin helhet skrida till det lagstiftningsarbete, som åt dem nu skulle anförtros.»

Å denna planläggning av lagstiftningsfrågans slutskede fick föredragande departementschefen regeringens godkännande.

Samma dag tillkallade ecklesiastikministern såsom *sakkunnig* biskopen i Luleå stift och såsom *utredningsmän* en prästman och två tjänstemän. Den *sakkunnige* skulle leda utredningsmännens arbete. Åt den ene av tjänstemännen uppdrogs att tjänstgöra såsom utredningsmännens sekreterare.

Utredningsdelegationen avlämnade den 30 juni 1931 ett »betänkande med förslag till huvudgrunder för en decentraliserad förvaltning av prästlönejorden m. m.». Betänkandet drog ett streck över praktiskt taget varje enskild punkt i det reformprogram som framlagts i förslaget av år 1929. När man följer framställningen hos utredningsmännen, erhåller man närmast det intrycket, att de ingående och utförliga motiveringar för sin uppfattning i sakfrågan, som föregångarna presterat, knappast befunnits värda ett bemötande. Den grundläggande utredningen av år 1929 finnes överhuvud *omnämnd* blott på några enstaka ställen i framställningen. Det »motförslag» till 1927 års sakkunnigas reformprogram, som under remissbehandlingen av det senare blivit från de flesta domkapitlens sida efterlyst, hade sålunda, enligt de av ecklesiastikministern i statsrådsprotokollet den 23 januari 1931 givna direktiven, förverkligats. Om sin ståndpunkt voro såväl ordföranden som de tre utredningsmännen ense.

Redan någon tid före det utredningsmännens ifrågavarande betänkande avlämnades, hade ecklesiastikministern — genom beslut den 18 juni 1931 — konstituerat den slutgiltiga sakkunnig-beredningen, vars tillsättande enligt det nyssberörda statsrådsprotokollet skulle ske »ur synpunkten av en såvitt möjligt allsidig belysning av ärendet».

Såsom sakkunniga tillkallades förutom den redan utsedde gemensamme ordföranden dels *de tre övriga upphovsmännen* till »motförslaget», — *Alla utredningsmännen tillkallas såsom sakkunniga.*

Sakkunniga voro redan den 15 oktober samma år, efter mindre än fyra månaders verksamhet, färdiga med sitt lagstiftningsarbete. Det kan i be-

¹⁾ Kursiverat av motionärerna.

lysningen såväl av denna tidsuppgift som sammansättningen av sakkunnigberedningen icke förvåna, att två av de sakkunniga funnit det uteslutet att ingå på en omprövning av den utav 1927 års sakkunniga förordade förvaltningslinjen, bland annat med hänsyn till den korta tid som stått till deras förfogande.

Man torde om ändamålsenligheten i den behandlingsordning, för vilken ärendet sålunda varit föremål, kunna biträda följande i propositionen icke återgivna uttalande av länsstyrelsen i Malmöhus län:

I den synnerligen viktiga frågan om ordnandet av prästlönejordens förvaltning hade 1927 års prästlönesakkunniga, enligt länsstyrelsens förmenande, något för mycket lagt an på åstadkommande av en fullständig centralisation, medan 1931 års prästlönesakkunniga låtit sig av 1931 års prästlöneutredning drivas till den andra och enligt länsstyrelsens mening sämre ytterligheten: en fullständig decentralisation. Det gamla ordspråket om sanningen, som ofta »ligger mitt emellan ytterligheterna», borde, synes det länsstyrelsen, kunnat vara tillräcklig anledning att låta de båda ytterlighetsmeningarna brytas emot varandra, så hade sannolikt därur utkristalliserats, icke ett kompromissförslag, ty sådana bliva sällan riktigt goda, utan en på övertygelse grundad lösning i rätt riktning. Enligt länsstyrelsens underdåniga förmenande skulle detta mål lämpligast kunnat vinnas om man låtit 1931 års sakkunniga sammansättas av en eller två representanter från vardera av 1927 års prästlönesakkunniga och 1931 års prästlöneutredning samt i övrigt av personer, som icke bundit sig vid någondera av ytterligheterna. Länsstyrelsen har icke kunnat undgå att beklaga, att icke så skett, eftersom länsstyrelsen för sin del är av den bestämda uppfattningen, att centralisationens princip är riktig men att för undvikande av dubbelarbete en viss decentralisation vore praktiskt oundgänglig.»

Det skall här icke göras några vidare kommentarer till det sätt, varpå detta lagstiftningsärende beretts och nu forcerats fram till riksdagen. Det skall blott fastställas, att vad som härutinnan förekommit icke varit ägnat att stärka förtroendet till den grundval, varå ecklesiastikministern fotat sina föreliggande vittutseende förslag.

Sammanhanget i lagstiftningsområdets reglering brutet.

I de föreliggande författningsförslagen, syftande till en från grunden gående omstöpning av 1910 års lagstiftning i övrigt, saknas förslag till den sedan lång tid på dagordningen ställda frågan om en genomgripande förenkling och rationalisering i övrigt av prästerskapets avlöningsförhållanden. Härom bör bringas i erinran följande.

Den 1 maj 1934 utlöper som bekant den första årsserien av de löneregleringar, som faststälts på grundval av 1910 års prästlönerogleringslag. Det har varit naturligt att man tänkt sig att en genomgripande revision av denna mycket kritiserade författning skulle ligga klar, då frågan om den nya löneregleringen för de under berörda årsserie inbegripna prästerna måste upptagas till avgörande. Att reformeringen av boställsväsendet och grunderna för finansieringen av prästlöneemedlen därvid skulle, med hän-

syn till ämnets saksammanhang, tagas under samtidig prövning har ansetts givet. Om detta av finansministern i hans yttrande till statsrådsprotokollet av den 5 februari 1932 (prop. s. 293 o. 294) understrukna sammanhang kan väl för övrigt icke råda någon tvekan. Beträffande förhållandet mellan löneregleringsområdet och finansieringsbestämmelserna föreligger i själva verket samma samhörighet som mellan en budgets utgifts- och inkomstsida. Det torde få räknas till det mindre vanliga att, där fråga är om offentliga utgifter, fastställa grunderna för den senare utan samtidig prövning av den förra. Men de spörsmål, som föreligga aktuella på löneregleringsområdet, hänföra sig icke blott till frågan om *löneavvägningen i penningar*. En rad speciella löneregleringsfrågor föreligga, vilkas lösning påverkar icke blott finansieringsbestämmelserna utan även förvaltningsregleringen. En detalj — prästernas rätt till utsyning av husbehovsved — har i propositionen uppmärksamrats. En minst lika viktig dylik detaljfråga, som måste kräva sitt huvudsakliga bedömande från löneregleringssynpunkt, är det omstridda tjänstbarhetsinstitutet. Men även ett långt betydelsefullare förhållande kräver här beaktande. Den blivande diskussionen om grunderna för prästerskapets avlöning kommer med all säkerhet att i första hand röra sig om det av 1927 års sakkunniga förordade förslaget om *bruttolöner*, med vilket system värdet av bostadsförmånen skulle komma att inräknas i den reglerade lönen. Anordningen har av de nämnda sakkunniga förbundits med förslag rörande en vittgående skatteutjämning mellan pastoraten jämväl beträffande den del av löneutgiften, som svarar mot bostadsförmånen (»bostadskvoten»). Denna senare skulle enligt förslaget överlämnas till pastoraten såsom bidrag till kostnaderna för prästgårdarnas bebyggande och underhåll. Denna förmån för pastoraten åter har satts i ett närmare angivet samband med avvecklingen av pastoratens och församlingarnas rättigheter till utsyning av skogsalster å boställsskogarna.

Ecklesiastik boställsordning och lagen om kyrkofond skulle nu enligt det i propositionen framlagda förslaget komma att från grunden omgestaltas. Vad löneregleringslagen beträffar skulle på det gamla klädet blott sättas en del nya klutar. Skälen för det av ecklesiastikministern gjorda uttalandet att den nuvarande tidpunkten icke är gynnsam för dryftande av löneregleringsfrågor av större omfattning kan man givetvis förstå. Giltigheten åter av påståendet, att något »tvingande sakligt sammanhang mellan frågorna» icke skulle föreligga, är väl i sista hand beroende av vad man menar med »tvång». Men då ecklesiastikministern tillägger, att den av honom valda tidsföljden för frågornas prövning skulle vara en förmån eller »kanske rent av en nödvändighet» torde han stå rätt ensam om sin mening.

Rikets domkapitel, med sina huvuduppgifter förlagda inom området för religionsvården och undervisningsväsendet, kunna icke, i allt fall icke utan en genomgripande omorganisation, förutsättas äga kompetens för uppgif-

Domkapitlen med nuvarande organisation icke kompetenta som kontrollmyndigheter.

ten att fullgöra någon reell del av den statskontroll över den ecklesiastika avlöningsegendomens förvaltning, som — huru denna förvaltning än må i övrigt ordnas — allt framgent såsom hittills måste bli ofrånkomlig. Då ecklesiastikministerns förslag syftar till att så gott som helt — med länsstyrelsernas, kammarkollegiets och domänverkets uteslutande — koncentrera denna kontrolluppgift i domkapitlets händer, måste betänkligheterna häremot bli avgörande.

Det är angeläget att till de i propositionen lämnade upplysningarna om det nuvarande rättsläget i detta hänseende göra en erinran.

Å sid. 68 i propositionen kursiveras följande slutsats beträffande domkapitlets nuvarande uppgifter på ifrågavarande område: »Såsom av en jämförelse mellan länsstyrelsernas och domkapitlets nuvarande befogenheter med boställena framgår, är den allmänna värden, såväl i rättsligt som i ekonomiskt hänseende, förlagd hos domkapitlet, medan vissa bestämda befogenheter tilldelats länsstyrelsen.»

På sätt framgår av den redogörelse, som härför lämnas av 1927 års sakkunniga i deras betänkande sid. 138 o. ff., var man redan vid framläggande till 1908 års riksdag av förslaget till boställsordning på det klara med *att alla de huvudsakliga funktioner, som sammanhängde med det ecklesiastika arrendeväsendet, borde fullgöras av länsstyrelserna ensamma utan medverkan av domkapitlet.* De sakkunnigas ifrågavarande redogörelse har icke kommit att inflyta i propositionen. I denna återgives dock — å sid. 79 — ett brottstycke ur de sakkunnigas fortsatta framställning i detta sammanhang. Det påvisas där av de sakkunniga, hurusom den ställning av huvudorgan för såväl den rättsliga som ekonomiska tillsynen över boställsegenomarna, som det slutliga — vid 1910 års riksdag godkända — förslaget till boställsordning kom att tilldela dessa kyrkliga myndigheter, i själva verket tillkommit genom förbiseende. Det måste sålunda erkännas, att då det för närvarande formellt gällande rättsläget av ecklesiastikministern tages till utgångspunkt för en vidare utbyggnad av domkapitlets uppgifter på detta tekniskt-ekonomiska område, så är grundvalen icke stark. Att den av domkapitlet för närvarande — jämsides med länsstyrelserna — bestridda dubbelbefattningen med boställsfrågorna ligger på ett för de förra myndigheterna väsentligen främmande plan och, med givna undantag, också lämnat ringa utbyte, torde vara allmänt erkänt. Omdömet innebär icke och kan ej innebära något underkännande av dessa myndigheters hittills ådagalagda vilja och nit att fullgöra vad av en opraktisk författningsreglering blivit dem pålagt.

Vilken central ställning domkapitlet enligt det nu framlagda förslaget till ecklesiastik boställsordning komma att intaga inom förvaltningskontrollen framgår klart av följande exemplifikation av domkapitlets uppgifter enligt sagda förslag:

Enligt 4 § i förslaget till boställsordning åligger domkapitlet att tillse, att gällande bestämmelser om pastoratets boställsförvaltning efterlevas och att överträdelse beivras. Domkapitlet må, då domkapitlet finner skäl därtill, överklaga domstolares och andra myndigheters beslut angående boställsförvaltningen. — Praktiskt taget varje förvaltningsåtgärd kan med stöd av denna bestämmelse dragas under domkapitlets prövning, vare sig denna åtgärd avser ett ekonomiskt eller juridiskt bedömande.

Speciellt maktpåliggande måste bliva uppgiften att föra talan om boställsnämnds uppskattning av boställes normalavkastning, (jfr 42 § i förslaget). Man kan bilda sig en föreställning om vad denna uppgift betyder, då man besinnar, att boställsenheternas antal enligt jordeboken uppgår till nära 3,700, därav nära 3,000 hemman och nära 700 lägenheter (prop. sid. 70).

Enligt 19 § av förslaget äger domkapitlet meddela tillstånd till inskränkning av för självständigt jordbruk avsedd bebyggelse. Bestämmelsen förutsätter ju i eminent mening praktisk insikt i hithörande frågor.

Enligt 22 § äger domkapitlet 1) meddela tillstånd till upplåtelse från boställe av mark för begravningsplats eller andra församlingsändamål eller till kommunala behov eller till egna hem, industri eller andra liknande ändamål, 2) medgiva bortförande från boställe för annat ändamål än byggande och underhåll av prästgård, kyrka, kapell, kyrkogård och prästgårdsväg av grus, sten, torv, lera eller därmed jämförliga naturtillgångar, 3) att vid tillstånd enligt 2) föreskriva att inkomsten skall fonderas och fonden utgöra prästlönetillgång för pastoratet.

Enligt 29 § äger domkapitlet pröva, huruvida ekonomisk besiktning må kunna förrättas av boställsnämnds ordförande ensam.

Enligt 30 § skall domkapitlet förordna om ekonomisk besiktning.

Enligt 64 § äger domkapitlet föra talan mot stiftsintendents beslut. Bestämmelsen förutsätter följaktligen, att domkapitlet i skogliga frågor skola äga sådan grad av facklig insikt att de till och med kunna underkasta stiftsintendents verksamhet kritik.

Enligt 69 § skall domkapitlet ensamt förvalta »allmänna kyrkohemman», enligt de bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar.

Man lär väl allmänt kunna enas därom att skall överhuvud — mot de härovan berörda speciella skälen för uppskov och mot de omedelbara betänkligheter det ekonomiska tidsläget måste inge mot nybildningar på förvaltningsområdet — nu träffas ett positivt avgörande i den omfattning och efter de linjer, som i propositionen föreslås, så måste härför kunna andras bevekelsegrunder av den mest påtagliga bärkraft.

I den allmänna motivering, ecklesiastikministern lämnar för sitt initiativ till lösning vid innevarande års riksdag av de ecklesiastiska förvaltnings- och beskattningsfrågorna, säger han sig i första hand fullfölja ett besparingssyfte: *förbilligandet* av omkostnaderna för den kyrkliga avlöningsegendomens förvaltning. De av 1931 års sakkunniga verkställda ekonomiska beräkningar, varpå han stöder de påstådda verkningarna av sitt kostnadsbesparande program, ha redan i remissyttrandena över 1931 års sakkunnigbetänkande gjorts till föremål för en omfattande kritik. De justeringar, ecklesiastikministern för egen del gjort i propositionen, hava icke förmått

Kostnadsberäkningarna.

göra kalkylerna så tillförlitliga att de kunnat övertyga finansministern om sannolikheten av den i utsikt ställda besparingen. Att en fackminister kan uppkalla finansministerns motstånd mot en *anslagsökning* inom det förvaltningsområde, för vilket han är ansvarig, är naturligt. Ovanligare och mera anmärkningsvärt är när ett sådant motstånd, i kategorisk form, möter mot ett föreburet *besparingsprojekt*. Här kan förklaringen knappast vara annan än den, att finansministern anser sig ha grundad anledning befara, att »besparingsåtgärden» kommer att i själva verket medföra ökade utgifter.

Några erinringar rörande ecklesiastikministerns jämförande sifferkalkyler skola här göras.

A. *Kostnaden för den av ecklesiastikministern föreslagna boställsförvaltningen* (prop. s. 441) beräknas till 366,000 kronor, därav arvoden till boställsnämndernas ordförande 60,000 kronor och övriga utgifter 306,000 kronor. Dessa övriga utgifter äro: avlöning och resekostnader till 11 stiftsintendenter och 18 skogsvaktare 244,000 kronor, expenser (åt skogsvaktare) m. m. 12,000 kronor, arvoden till ledamöterna i boställskommissionen samt ersättning åt kommissionens biträden m. m. 60,000 kronor, tillhoppa 316,000 kronor, varifrån avgå ersättningar av pastoraten för biträde vid utstämplingar 10,000 kronor.

I propositionen redovisas allenast direkta kostnader, som skola bestridas av kyrkofonden. En hel del dolda förvaltningskostnader komma icke till synes. Förhållandet gör att en jämförelse mellan de beräknade kostnaderna för den i propositionen föreslagna förvaltningen samt kostnaderna för den nuvarande förvaltningen och för den av 1927 års sakkunniga föreslagna icke kan ske utan att nämnda dolda förvaltningskostnader uppdagas.

Till en början är att märka, att propositionen icke räknar med några kostnader för pastoratens boställsstyrelser. Då eventuella kostnader för dessa — arvoden, traktamenten och reseersättningar — få av pastoraten avdragas å den s. k. normalavkastningen, finnes i de allra flesta fall intet återhållande moment, som skulle verka därhän, att pastoraten avstode från att göra anspråk på dessa gottgörelser. Man torde kunna gå ut ifrån att sådana styrelser komma att utses i minst halva antalet pastorat eller sålunda i cirka 700 st. Uppskattar man kostnaderna för varje styrelse till i medeltal 300 kronor årligen, är detta lågt. Det blir sålunda sammanlagt 210,000 kronor. Vidare skall för den omedelbara vården av boställsskogarna av pastoraten anställas skogsförvaltare (50 §). Även under antagandet att avlönade skogsförvaltare anställas allenast i pastorat, i vilka för närvarande redovisas behållen avkastning jämlikt 19: 4 prästlöneregleringslagen eller i cirka 500 pastorat, samt att arvodet för sådan tjänsteman sättes till ett så lågt genomsnitt som 500 kronor om året, kommer kostnaden att uppgå till 250,000 kronor. Härtill kommer upprättande av avverkningsplaner genom

stiftsintendenternas försorg, vilket av 1931 års sakkunniga beräknats kunna utföras av extra personal för en kostnad av 55,000 kronor.

Domkapitlens arbetsuppgifter måste, på sätt ovan framhållits, enligt den föreslagna organisationen komma att betydligt ökas. Det kan vidare erinras att domkapitlen skola självständigt handhava utarrenderingen av de till kyrkofonden indragna hemmanen, vilka i några stift icke äro så få. Ytterligare tillkommer hela räkenskapsväsendet berörande avräkningarna med kyrkofonden. Även om man räknar med en blygsam utökning av domkapitlens personalstat, vilken skulle för dessa myndigheter möjliggöra ett expeditionellt skötande av de många nya uppgifterna, kan man såsom visst räkna med en merkostnad av 8,000 kronor för varje domkapitel eller tillhopa 96,000 kronor.

Enligt förslaget (82 §) skulle kyrkofonden bestrida avlöningskostnaden för den personal inom skogsstaten, som på grund av förslaget bleve övertalig. Avlöningsbeloppet för denna övertaliga personal har av domänstyrelsen beräknats till omkring 480,000 kronor årligen. Härjämte har nämnda styrelse räknat med att förvaltningskostnaden för statens domänskogar blir proportionsvis större, därest de ekklesiastika boställsskogarna undandragas domänverkets förvaltning. Den möjlighet till ekonomisering av arbetskrafterna, som den hittillsvarande samförvaltningen medfört, komme att bortfalla (se prop. s. 169, 170). Det allmännas förpliktelser gentemot den övertaliga personalen skulle ju emellertid efter en kortare eller längre övergångstid bortfalla. Att här giva några siffermässiga belägg för den oundvikliga fördyringen av den statliga skogsförvaltningen efter amputeringen kan icke ske. Den måste likvisst bli betydande. Sexton revir skulle indragas. De övriga revirdistrikten måste i motsvarande grad förstoras, med ty åtföljande stegring av resekostnader samt minskad effektivitet i allmänhet. Söker man en *gemensam siffra* på båda dessa minusposter, lär man räkna synnerligen optimistiskt, om man för den närmaste tioårsperioden efter omorganisationen upptar ett belopp av 200,000 kronor årligen.

Men även beträffande andra poster äro de i propositionen upptagna förvaltningskostnaderna i åtskilliga fall uppenbarligen alldeles för lågt beräknade. Arvodena till ordförandena i boställsnämnderna, vilkas arbete och ansvar enligt det nya förslaget kommer att högst betydligt stegras (t. ex. uppskattning av boställenas »normalavkastning», såväl jordbruks- som skogsavkastning), måste säkerligen ökas med minst 50 % eller till 90,000. Expenskostnader för stiftsintendenterna hava icke beräknats. Ett belopp av sammanlagt 24,000 kronor härför synes lågt, helst om man besinnar, att därmed skall bestridas bl. a. lokalhyra och arvoden åt skrivbiträden m. m.

Kostnaderna för den i propositionen föreslagna boställsförvaltningen skulle således med stor sannolikhet icke komma att understiga följande belopp:

Arvode åt boställsnämndernas ordförande	kr.	90,000
11 stiftsintendenter och 18 skogsvaktare	»	244,000
expenser m. m.	»	36,000
arvodet till ledamöterna i boställskommissionen jämte biträden m. m.	»	60,000
pastoratens boställsstyrelser	»	210,000
» skogsförvaltare	»	250,000
avverkningsplaner	»	55,000
ökade biträden vid domkapitlen	»	96,000
kostnad för övertalig skogspersonal samt minskad behållning av domänskogarna	»	200,000
		kr. 1,241,000
varifrån avgår pastoratens ersättningar för utstämpling	»	10,000
		kr. 1,231,000

B. *Kostnaden för den nuvarande boställsförvaltningen* har av utredningsmännen, vilkas kalkyl ecklesiastikministern synes tillerkänna vitsord, (se prop. s. 117 samt 204 och 205) uppskattats till 1,100,000 kronor, därav för länsstyrelserna 250,000 kronor, för boställsnämndsordförandena 60,000 kronor, för skogsförvaltningen, utom domänstyrelsens eget arbete, 600,000 kronor och för domänstyrelsens eget arbete 200,000 kronor. Genom beslut den 31 december 1931 har Kungl. Maj:t, utan kammarkollegiets och statskontorets hörande, fastställt ersättningen för skogsstatens bestyr med prästskogarna till ett belopp, uppgående i avseende å 1930 års verksamhet till omkring 775,000 kronor eller cirka 500,000 kronor mer än vad förut i sådant hänseende utgått (prop. s. 205). Kostnadsberäkningen för länsstyrelsernas befattning med utarrenderingen av boställena saknar stöd i de av länsstyrelserna avgivna utlåtandena och är uppenbarligen alldeles för högt tilltagen. Grunden för beräkningen av kostnaden anser sålunda länsstyrelsen i Göteborg (s. 150) vara alldeles felaktig och länsstyrelsen i Vänersborg beräknar, därest länsstyrelserna befrias från arrendeärendena, för sin del den uppkomna besparingen till allenast 4,100 kronor. I medeltal torde kostnaden icke kunna beräknas till högre belopp än 5,000 kronor för varje länsstyrelse, d. v. s. 120,000 kronor för samtliga. Med denna justering skulle de nuvarande kostnaderna uppgå till 970,000 kronor.

*Särskilda
frdgor.*

Man får vid ett genomläsande av de i propositionen framlagda lagförslagen det intrycket, att det nya förvaltningssystem, som i propositionen byggts upp, på betydelsefulla punkter icke hunnit till sina konsekvenser genomtänkas. I åtskilliga fall har strävandet att definitivt bryta med den hittillsvarande ordningen lett fram till anordningar, som måste inge de allvarligaste betänkligheter och från praktiska synpunkter möta bestämda gensagor.

Några exempel härfå skola här beröras.

Den vid 1925 års riksdag avvägabragta partiella revisionen av boställsordningen hade såsom främsta syfte att genomföra en nyordning, varigenom det rent ekonomiska bedömandet ifråga om omfattningen och sättet för löneboställenas bebyggande komme att förläggas från de allmänna domstolarna till den utarrenderande administrativa instansen. Kritiken mot den dittills varande, på historiska skäl grundade ordningen var enhällig. De allmänna domstolarnas arbetsformer ansågs med rätta icke avpassade för ett snabbt och praktiskt avgörande av dessa företrädesvis teknisk-ekonomisk sakkunskap krävande lämplighetsfrågor. Rikliga belägg gävos för erfarenheten, att domstolarnas medverkan i dessa angelägenheter ofta lett till ett bebyggande i större omfattning än som av förhållandena oundgängligen betingats och i allmänhet verkat till ett uppdrivande av byggnadskostnaderna. Ett realiserande av nu föreliggande förslag skulle i princip innebära en återgång till denna av statsmakterna nyligen utdömda ordning. Fullföljden mot *alla* av boställsnämnderna efter förrättning meddelade beslut skall nämligen enligt detta förslag äga rum till synerätt. Det skulle sålunda återigen bli de allmänna domstolarna — i sista hand hovrätter och högsta domstolen — som komme att belastas med dessa publika byggnadsfrågors prövning och avgörande.

Löne-
boställenas
bebyggande
åter till
domstol.

En hörnsten i den reglering, som för närvarande gäller med avseende å boställsegendomarnas disposition såsom arrendegårdar, utgöres av bestämmelserna om *optionsrätten*. Dessa bestämmelser ha som bekant icke blott eller ens företrädesvis tillkommit för tillgodoseende av boställs- arrendatorernas egna ekonomiska intressen utan hava visat sig lämpliga såsom den verksammaste garantin för bevarandet av boställsegendomarna i bästa produktiva skick på den långa sikten. Optionsrättsinstitutets värde är åter, som bekant, helt beroende av anordningen, att de kontraktsvillkor, på vilka en sittande arrendator skall äga övertaga arrendet för en ytterligare period, fastställas av en *fristående sakkunnig* nämnd — för närvarande boställsnämnden — till vars oväld såväl arrendatorn som den jordägarintresset representerande myndigheten kan hysa tillförsikt. Nämndens uppskattning är en förrättning under tjänstemannaansvar, dess skäl och bedömanden skola tagas till protokollet. De stadganden, som upptagits i § 25 av förslaget till ecklesiastik boställsordning, innebära en optionsrätt endast till namnet. Pastoratet bestämmer självt enväldigt över arrendevillkoren vid förnyad utarrendering. Optionsrättens reella värde måste härigenom fullständigt gå förlorat. »Rätten» blir en illusion. De erinringar en rad länsstyrelser, domkapitlet i Lund samt kammarkollegiet och statskontoret anknutit till förslaget i denna viktiga del, måste anses ha en giltighet, som icke kan om- tvistas.

Boställsar-
rendatorernas
optionsrätt
går praktiskt
taget
förlorat.

För tillmötesgående av riksdagens vid upprepade tillfällen härom avlätna skrivelser har i propositionen framlagts förslag till en revidering av den

Ecklesiastik-
ministerens
försäljnings-
bestämmelser
hänga
i luften.

gällande kyrkliga försäljningslagen i uppgivet syfte att söka underlätta den kyrkliga jordens i anspråktagande för bildande av självständiga småbruk och egna hem. Tillika ha föreslagits stadganden, som skulle möjliggöra, utan den omgång varmed sådana ärenden för närvarande äro förbundna, försäljning av oräntabla kyrkliga jordbruksparceller.

Ecklesiastikministern yttrar härom (sid. 222 i prop.) bland annat: »Församlingarnas intresse av att ernå största möjliga avkastning å sitt i bostäl- lena nedlagda kapital kommer givetvis att bliva en drivfjäder för försam- lingarna att taga initiativ till försäljning av sådan jord, varå arrendeavkast- ningen är för låg i förhållande till kapitalvärdet. — — —: — — —: — — —: Med de utvidgade försäljningsmöjligheter, som jag förordar, torde vara att förvänta, att de sociala intressena ännu mera än hittills komma att bliva till- godosedda genom församlingarnas medverkan.»

Ecklesiastikministern synes vid nedskrivandet av dessa uttalanden ha för- bisett den springande punkten i propositionens förvaltningssystem. Detta bygger helt och hållet på förhandenvaron av en annan drivfjäder för pasto- ratet, nämligen dess presumerade intresse att söka avvinna boställsegen- domen största möjliga avkastning *utöver den fastställda »normalavkast- ningen»*.

Varje pastorat, som åtnjuter bidrag från kyrkofonden — och dessa pasto- rat lära såsom hittills bli den långt övervägande majoriteten — får i regel från synpunkten av pastoratets skyldighet att avlöna sitt prästerskap intet intresse av »normalavkastningsbeloppet» i och för sig. Till ju lägre belopp detta fastställs, desto större blir nämligen bidraget från kyrkofonden. Så tillvida hava dock dessa pastorat den gent emot kyrkofonden motsatta in- tresseinställningen beträffande »normalavkastningsbeloppet» som möjlighe- ten för dem att vid boställsförvaltningen göra en affärsvinst ökas ju lägre beloppet sättes. Men hur går det då enligt propositionen, om bostället säl- jes? Jo, av räntan å penningkapitalet får pastoratet praktiskt taget ingen- ting. Ty 4 % å fonden skall redovisas i avräkningen med kyrkofonden. Om man nu, såsom propositionen gör, baserar hela effektiviteten av förvaltnings- systemet på pastoratets ekonomiska intresse av förvaltningsöverskottet, måste man, i motsats mot ecklesiastikministern, befara, att pastora- ten ofta skola finna sig ha intresse av *att motsätta sig ett försäljningsförslag, hur objektivt välmotiverat det än kan vara*. Man måste i själva verket frukta, att därest nu föreliggande förslag skulle upphöjas till lag, de nu visserligen små möj- ligheterna för genomförande av försäljningar skulle — i trots av att för- säljningsanledningarna formellt komme att utvidgas — reellt försämrast.

Bestämmelser om en fast procedur för försäljningsärendenas beredning och prövning saknas vidare helt.

Det viktiga problemet om köpeskillingsmedlens återplacering i värdebe- ständig valuta — varom tidigare såväl riksdag som kyrkomöte påyrkat en lagstiftning snarast möjligt — lämnas åsido. Ecklesiastikministern har icke

ens funnit anledning att till diskussion upptaga det av dåvarande landshövdingen H. J. Hammarskjöld i utlåtande den 31 december 1926 framförda förslaget om inrättandet av en för hela riket gemensam fond, dit köpeskillingarna för försåld boställsjord skulle ingå och som därefter skulle förvärva skogsfastigheter.¹

I den allmänna motiveringen för de förevarande lagförslagens framläggande under rådande, för realiserande av nybildningar på förvaltningsområdet föga lämpade tidsläge beröres emellertid en omständighet värd riksdagens beaktande.

Det förhållande, som här avses, är önskemålet att i möjligaste mån lätta avgiftsskyldigheten till prästerskapets avlöning. Till de verkningfullaste åtgärder, som tjänade detta syfte, hörde, säger departementschefen (prop. s. 51) helt säkert strävandet att göra kyrkofondens inkomster omedelbart och effektivt tillgängliga för täckande av prästlönekostnaderna. Att under nu rådande förhållanden prästlöne medel å över 2 miljoner kronor årligen lades till kyrkofondens kapital samtidigt som i de flesta av rikets pastorat 60 öre för skattekrona uttaxerades till täckande av prästlönekostnaderna, syntes icke kunna försvaras.

Frågan om att till lindrande av skattetrycket taga i anspråk de växande överskotten i kyrkofonden väcktes av 1927 års sakkunniga, som också framlade förslag i sådant syfte. Den av nämnda sakkunniga påtalade bristen i det nuvarande finansieringssystemet, som medfört en kapitalanhopning i kyrkofonden på bekostnad av skattedragarna, utgör ett starkt skäl att söka åvägabringa en omedelbar ändring i nu rådande förhållanden. En sådan ändring kan såsom i det följande skall påvisas ske på ett effektivare och framför allt långt enklare sätt än som i propositionen föreslås samt desslikes utan varje samband med ett genomförande av de däri i övrigt framlagda vittutseende förslagen rörande finansieringen och boställsförvaltningen.

Det är känt, att redan på den tid för numera över tio år sedan, då det på grund av högkonjunkturen stegrade skatteunderlaget medförde en opåräknat stark ökning av kyrkofondens behållning, planer varit å bane att företaga en omedelbar sänkning av den då och ännu gällande maximidebiteringskvoten. Tanken blev emellertid på grund av omständigheternas makt icke förverkligad. Genom den av 1927 års sakkunniga förebragta utredningen fick denna fråga en ny och vidgad belysning. På ett bindande sätt påvisades av nämnda sakkunniga, hurusom man vid kyrkofondens bildande över huvud aldrig räknat med, än mindre åsyftat en stigande kapitalbehållning i fonden, utan att man fastmer utgått från antagandet, att kyrkofondens inkomster och utgifter skulle i stort sett balansera.

Under denna senaste tioårsperiod har kyrkofondens behållning stigit från

En omedelbar lindring i prästlönebeskattningen möjlig utan förvaltningsfrågans föregripande.

¹ (Se 1927 års sak.-bet. Del II bil. 7 s. 93).

25,69 milj. (den 31 december 1921) till 55,45 milj. (den 30 juni 1931). Ökningen har således utgjort 29,76 milj. kronor eller i medeltal för år 3,13 milj. kronor. Under budgetåret 1930—1931 utgjorde ökningen 2,59 milj. kronor.

Det säger sig självt att en omedelbar lindring i skattskyldigheten på ifrågavarande område finge sin rättvisaste och verksammaste inriktning, därest lindringen komme de tyngst beskattade pastoraten till godo, d. v. s. genom en efter omständigheterna avpassad sänkning av den s. k. andra 3-öringen.

Då den i propositionen föreslagna lagstiftningen förutsättes icke skola träda i kraft förrän efter en viss övergångstid, vars varaktighet skulle bliva beroende på nu icke överblickbara faktorer, komme även den genom samma lagstiftning avsedda nya skatteregleringen att skjutas fram på oviss tid. Genom att denna fråga, på sätt här föreslås, brytes ut och bringas till en provisorisk lösning genom särskilt beslut av riksdagen vinnes den påtagliga fördelen, att skattesänkningen kan genomföras utan ytterligare dröjsmål och sålunda få giltighet redan från och med nästa år.

Fråga uppkommer då, huru långt en sänkning av det nuvarande maximum för utdebiteringen lämpligen bör sträcka sig. Det framgår av de i propositionen s. 72 återgivna, ur 1927 års sakkunnigas betänkande hämtade siffrorna, avseende förhållandena under ecklesiastikåret 1926—1927, att sammanlagda beloppet av de inom särskilda pastoraten verkställda utdebiteringarna av den s. k. andra 3-öringen utgjorde i runt tal 2,67 milj. kronor. Ehuru åtskilligt föråldrat torde dock det av nämnda sakkunniga hopbragta materialet kunna, åtminstone preliminärt, läggas till grund för de nu erforderliga beräkningarna. En sänkning av maximum för utdebiteringen till 3 öre per tiokrona skulle sålunda med de under nämnda ecklesiastikår rådande förhållandena hava medfört ett ökat bidrag från kyrkofonden av 2,67 milj. kronor. En undersökning, som företagits med ledning av det till grund för de sakkunnigas slutsiffror liggande preliminärtalet, visar, att en sänkning av maximiutdebiteringen till 4 öre skulle medföra att ökningen av bidraget från kyrkofonden inskränktes till i runt tal 1,58 milj. kronor. En sänkning till 5 öre skulle ha medfört ett merbidrag med allenast 0,71 milj. kronor.

Den påtagliga försämring av det allmänna konjunkturläget, som ägt rum under senaste året, gör det sannolikt, att den ökade belastning, för vilken kyrkofonden skulle utsättas genom en sänkning av maximiutdebiteringen till respektive 5, 4 och 3 öre per tiokrona, måste beräknas åtskilligt högre än de siffror, som framkommit vid ett användande av 1927 års sakkunnigas tabell. Det är härvid dock att märka, att skatteunderlagets sänkning gör sig mest märkbar i de stora industrikommunerna, där utdebiteringen av församlingsavgifter, även med ett starkt försämrat skatteunderlag, i allmänhet icke torde komma att överstiga 3 öre per tiokrona. Det torde emellertid

under alla omständigheter vara att förutse, att en sänkning av maximiutdebiteringen ända ned till 3 öre icke kan genomföras, utan att kyrkofondens utgifter under de närmaste åren komma att något överstiga dess inkomster och följaktligen fondens kapitalbehållning i motsvarande grad minskas. Då man tar hänsyn till att den oberäknat stora kapitalanhoppningen i fonden beror på att församlingsavgifterna under de gångna bättre tiderna varit onödigt höga, synes det ganska tilltalande att under de närmaste åren, då konjunkturerna med största sannolikhet bli dåliga, använda en del av fondens behållning till att lindra skattetrycket i de pastorat, där församlingsavgifterna äro högst. Även om man räknar med en årlig kapitalminskning i fonden på i genomsnitt 1 miljon kronor, kommer det att dröja mer än 5 år, innan fondens behållning nedgått till 50 miljoner kronor, och, innan denna tidrymd gått till ända, bör det ju, såsom man kan hoppas, ha inträffat en vändning i konjunkturerna.

Vi anse därför, att man bör kunna nu omedelbart sänka maximum för utdebiteringen av prästlöneavgifterna till 3 öre per tiokrona. Av försiktighetsskäl torde dock i samband härmed Kungl. Maj:t böra få i uppdrag att, för den händelse kyrkofondens behållning skulle komma att nedgå under 50 miljoner kronor, för riksdagen framlägga det förslag till höjning av utdebiteringskvoten, vartill omständigheterna kunna föranleda.

En särskild omständighet måste i detta sammanhang påkalla riksdagens uppmärksamhet.

I sitt betänkande hava 1927 års sakkunniga, med stöd av en därtutinnan förebragt utredning, påvisat, hurusom riksdagen vid antagandet år 1910 av det då framlagda lagkomplexet rörande prästlöneväsendet utgått ifrån att de prästerliga privilegierna, såvitt de beröra det territoriella prästerskapet, skulle i och med tillkomsten av samma lagstiftning i sin helhet upphävas. För egen del hava likväl de sakkunniga, då någon lagstiftningsakt, innebärande ett formellt upphävande av privilegierna icke då kom till stånd kommit till det resultatet, att nämnda privilegier ännu formellt skulle kunna göras gällande — så vitt de röra det territoriella prästerskapets avlöning och dithörande ämnen — med avseende å *dels* rättigheten för präst att under givna förutsättningar bekomma bränsle till husbehov, *dels* rätten att för vissa fall såsom en förmån över lönen uppbära avkomsten av donation och *dels* prästernas innehav av prästgård. Det kan erinras om att ett uttalande i denna fråga göres i arbetet »Sveriges Grundlagar med därtill hörande författningar m. m.», utgivna av professorn C. A. Reuterskiöld. I bihang s. 771 till nämnda grundlagsedition anföres av utgivaren, hurusom »genom den nya lönelagstiftningen av 1910 upphävdes privilegiernas bestämmelser ang. prästernas, men varken ang. biskoparnas eller skolornas eller klockarnas förmåner och rättigheter».

Av vad som rörande privilegiefrågan förekom vid behandlingen av för-

Prästerskapets privilegier.

slaget till ny prästlönelagstiftning vid riksdagarna åren 1908—1910 kan ur de sakkunnigas utredning erinras om följande.

I den debatt, som under riksdagen 1908 utspann sig i första kammaren i sammanhang med remissen till vederbörande utskott av prop. nr 88, anförde ecklesiastikministern i herr Lindmans dåvarande ministär statsrådet Hugo Hammarskjöld bland annat: »Att det framlagda förslaget till reglering av prästerskapets löner med allt vad därtill hör skulle komma att väcka motstånd på åtskilliga håll, har jag icke ett ögonblick betvivlat, och allra minst har jag tvivlat därpå, att den punkt i förslaget, som biskop Billing nu klandrat, nämligen upphävandet av prästerskapets privilegier, skulle hos honom röna det allvarligaste motstånd. Jag kan försäkra honom och kammaren, att, om det varit djärvt av mig att hava tillrätt Kungl. Maj:t att lägga fram ett sådant förslag, har det dock icke skett av lättsinne utan efter mycket moget övervägande och sedan jag kommit till full klarhet med mig själv, att jag på detta sätt handlar i kyrkans bästa intresse.»

I särskilda motioner vid nämnda riksdag av herrar K. J. Ekman (F. K. nr 54) och O. W. Redelius (A. K. nr 295) framlade motionärerna ett förslag till lag av innehåll att vad prästerskapets privilegier innehölle om prästerskapets bibehållande vid dittills åtnjuten tionde, pastoralier och rättigheter skulle äga motsvarande tillämpning å den föreslagna från statsverket till kyrkofonden utgående ersättningen för den till statsverket indragna tionden *ävensom att* i avseende å kyrkofonden och dess avkastning skulle iakttagas, att genom överförande till denna fond av avkomst från prästerskapets boställen eller detsamma eljest anslagna avlöningsmedel någon rubbning icke skulle ske i den prästerskapet genom privilegierna tillförsäkrade rätten att varda bibehållet vid dessa avlöningsmedel.

I sin motivering till lagförslaget anförde motionärerna bland annat: »Det kunde ej anses såsom en orättmätig fordran från kyrkans sida, om denna gjorde anspråk på samma skydd för sina tillgångar under de nya förhållandena som under de då rådande. Emellertid torde något särskilt skydd beträffande den del av de nya tillgångarna, som komme att utgå i form av församlingsavgifter, icke böra äga rum. Det syntes nämligen för vår tid mindre tilltalande att med särskilt skydd omgärda avgifter, vilka skulle erläggas efter de för kommunalutskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder. Däremot syntes kyrkan icke kunna eftergiva sin rätt till skydd för den ersättning för tionden och därmed likställda avgifter, vilken skulle komma att från statsverket årligen inbetalas till kyrkofonden, ävensom för själva denna fond och dispositionsrätten däröver.»

Första kammaren gjorde sitt godkännande av samtliga de i prästlönefrågan vid sagda riksdag framlagda förslagen beroende av att det av motionärerna framlagda lagförslaget i privilegiefrågan bleve av riksdagen antaget. — Andra kammaren avslog de i ämnet väckta motionerna.

Denna utgång bragte hela lagstiftningsfrågan vid 1908 års riksdag på fall.

Förnyade förslag, berörande hela lagstiftningsområdet, förelades 1909 års riksdag. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 19 februari samma år anförde statsrådet Hammarskjöld, bland annat, följande: »Någon utsikt att vinna riksdagens bifall till ett lagförslag, åsyftande att ställa under privilegieskydd flera eller färre av prästerskapets på den ifrågasatta nya lagstiftningen grundade löneförmåner, finnes enligt min mening icke; och då jag dessutom icke kunnat bliva övertygad om behövligheten av en dylik anordning, ansér jag mig icke kunna tillråda, att i en blivande proposition upptages ett lagförslag med angivet syfte.»

Första kammaren godkände vid denna riksdag de kungl. propositionerna. Andra kammaren åter avslog dem och biföll ett skrivelseförslag om vissa nya sakliga grunder för lagstiftningsfrågans lösning. Till följd av kamrarnas skiljaktiga beslut hade sålunda hela frågan ånyo förfallit.

Till 1910 års riksdag avlätos för tredje gången kungliga förslag till prästlönefrågornas lösning. Vid denna riksdag berördes frågan om prästerskapets privilegier icke i vidare mån än i ett uttalande av biskopen Billing under debatten i första kammaren, därvid han yttrade, bland annat: »Jag skall nu icke uppriva en gammal fråga, för mig kanske den ömtåligaste, utan anse att vad som en gång skett, det kan icke ändras, och därför icke inlåta mig på de stora principfrågorna —.» Den fråga, som talaren sålunda sade sig icke vilja uppriva, var tydligen den om privilegierna.

Av 1927 års sakkunniga upplyses emellertid hurusom i alla de fall, då ändringar i 1910 års lagar på den ena eller andra punkten företagits, riksdagens beslut likväl av Kungl. Maj:t hänskjutits till godkännande av kyrkomötet. De överväganden, som ligga under denna praxis, undandraga sig vårt bedömande.

Då propositionens ståndpunkt tilläventyrs är att det framlagda förslaget till ny boställsordning, i trots av vad som tidigare förelupit, skulle i sin helhet hava privilegiekaraktär och sålunda icke blott kräva ett godkännande av extra kyrkomöte innevarande år utan därjämte vara av den beskaffenhet att även framdeles behövliga ändringar i lagkomplexet med dels mångfaldiga detaljbestämmelser skulle påkalla medgivande i varje särskilt fall av kyrkomöte, synes angeläget att riksdagen i denna punkt förskaffar sig klarhet.

Tydligt är emellertid att om de av 1927 års sakkunniga gjorda uttalandena om rättsläget med avseende å privilegiefrågan äro hållbara, och dessa uttalanden hava icke blivit motsagda vare sig av 1931 års sakkunniga eller av ecklesiastikministern — så kan i varje fall den lagändring i beskattningsfrågan, som av oss nu föreslås, icke vara av beskaffenhet att påkalla kyrkomötets bifall.

För att genomföra den av oss ifrågasatta sänkningen av utdebiteringsmaximum från 6 öre till 3 öre per tiokrona erfordras allenast den åt-

*Erforderlig
författnings-
ändring.*

gården att *dels* ordet »sex» i 21 § prästlönereglingslagen ändras till »tre», *dels* motsvarande ändring vidtages i lagarna om provisorisk tilläggslön (nr 382/1929), om krigstidsunderstöd (nr 724/1918), om ödebygdstillägg (nr 455/1925), om resanslag (nr 449/1925) samt om lönetillägg i anledning av nådårsrättens upphörande (nr 526/1926), *dels* slutligen 5 § i lagen om krigstidsunderstöd upphäves.

Hemställan. Under återopande av det förut anförda få vi hemställa,

att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 187,

dels antaga följande

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 21 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Härigenom förordnas, att 21 § lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning, vilket lagrum ändrats genom lag den 28 september 1928 (nr 397), skall erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

Har för bestridande av de för kyrkoherde och komminister fastställda löner jämte ersättning och arvode åt adjunkt, varom i 14 § 3 mom. sägs, såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagt större belopp än som svarar mot tre öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet, utom beträffande lönebelopp, som församling, enligt 9 eller 10 §, särskilt förbundet sig att utgöra.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

dels besluta om sådan ändring i lagarna den 13 december 1929 (nr 382) om *provisorisk tilläggslön* åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. m., den 30 augusti 1918 (nr 724) angående *krigstidsunderstöd* åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner,

den 21 november 1925 (nr 455) angående särskilda löne-tillägg (*ödebygdstillägg*) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift, den 21 november 1925 (nr 449), om *resanslag* åt vissa präster i nyreglerade pastorat samt den 17 december 1926 (nr 526) om *vissa löne-tillägg* åt präster i nyreglerade pastorat *i anledning av nåd-årsrättens upphörande* m. m., att maximiutdebiteringssiffran sänkes från 6 öre till 3 öre per tiokrona av pastoratets hela inkomstbelopp, ävensom i samband härmed besluta om upphävande av 5 § lagen om krigstidsunderstöd;

dels ock anhålla att Kungl. Maj:t ville, därest kyrkofondens behållning nedgår under ett belopp av 50 miljoner kronor, för riksdagen framlägga det förslag till höjning av utdebiteringskvoten, vartill omständigheterna kunna föranleda.

Stockholm den 4 april 1932.

Sven Linders.

Axel Löfvander.
